

Gheorghe Matei

GEOGRAFIE

VADEMECUM
PENTRU
MINIMUM
NOTA 6

EUROPA – ROMÂNIA – UNIUNEA EUROPEANĂ
PROBLEME FUNDAMENTALE

Editura **ANDREAS** Print

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
I. SUBIECTUL I: Europa (30 puncte)	6
1. Statele și orașele-capitală din Europa (pe hartă)	11
2. Clima Europei (comparație)	21
3. Țămurile Europei	26
4. Relieful Europei	27
5. Hidrografia Europei	31
6. Vegetația și solurile Europei	32
7. Densitatea populației Europei	33
8. Resursele și economia Europei	34
II. SUBIECTUL al II-lea: România (30 puncte)	36
1. Râurile României (pe hartă)	40
2. Orașele-reședință de județ din România (pe hartă)	47
3. Relieful României (comparație)	56
4. Influențele climatice din România	64
5. Marea Neagră	65
6. Vegetația și solurile din România	66
7. Resursele energetice și minerale din România	67
8. Industria și agricultura României	69
III. SUBIECTUL al III-lea: România / Europa și UE (30 puncte)	70
1. Uniunea Europeană	77
2. Bulgaria	78
3. Republica Moldova	79
4. Serbia	81
5. Ucraina	82
6. Ungaria	84
7. Austria	85
8. Franța	87
9. Germania	88
10. Grecia	89
11. Italia	90
12. Portugalia	92
13. Regatul Unit	93
14. Spania	94
Calculații	96
Exerciții	99
Testul de antrenament 1	105
Testul de antrenament 2	114
Răspunsuri	124
Bibliografie	125

b.) Europa Centrală

are 10 state. Ele se pot grupa, **două câte două**, astfel:

două state, cele mai întinse;

două state din CehoSlovacia;

două state din Austro-Ungaria;

două state, din estul regiunii, în care se vorbește limba română; și două state, din vestul regiunii, în care limba predominantă este limba germană.

I. Studiază cu atenție harta de mai sus și scrie:

1. numele celor mai întinse două state:

și

2. numele celor două state care au format, până în 1992, statul Ceho-Slovacia: și

3. numele celor două state care au format, până în 1918, statul Austro-Ungaria: și

4. numele celor două state de limbă română din estul regiunii: și

5. numele celor două state de limbă germană din vestul regiunii: și

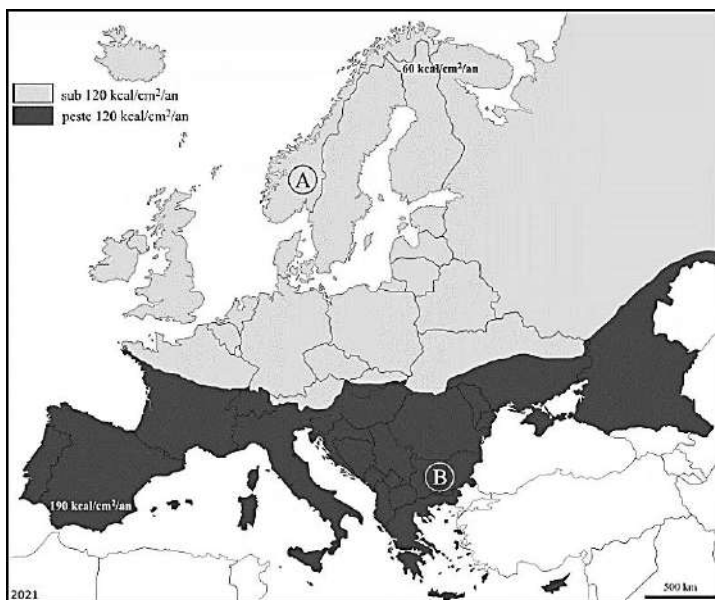
II. Completează tabelul de mai jos cu numele orașului-capitală corespunzător statului respectiv.

Nr. crt.	Statul	Orașul-capitală	Fluviul / râul
1.	GERMANIA		–
2.	POLONIA		Vistula
3.	CEHIA		–
4.	SLOVACIA		Dunărea
5.	AUSTRIA		Dunărea

a.) Factorii genetici ai climei

- *radiația solară globală*, în funcție de așezarea geografică latitudinală, scade din sudul Europei (din sudul Spaniei: $190 \text{ kcal/cm}^2/\text{an}$) spre nordul său (în nordul Scandinaviei: $60 \text{ kcal/cm}^2/\text{an}$)

[Sursa: European Union, 2012];

Harta 2: Radiația solară globală în Europa

Dacă vei avea de comparat, de exemplu, **clima** statului marcat, pe hartă, cu litera **A** (Norvegia) și **clima** statului marcat, pe hartă, cu litera **B** (Bulgaria), poți scrie o diferență între clima celor două state astfel: *În funcție de așezarea geografică latitudinală a celor două state, **radiația solară globală** este mai mare în statul marcat, pe hartă, cu litera B (peste $120 \text{ kcal/cm}^2/\text{an}$) decât în statul marcat, pe hartă, cu litera A (sub $120 \text{ kcal/cm}^2/\text{an}$).* (vei primi **2 puncte**)

- *relația de contrast climatic* dintre Oceanul Atlantic (situat în vestul Europei), care determină moderarea (reducerea) temperaturii și precipitații mai mari și întinderea mare de uscat a Europei (din

- a.) **mări** (scrise pe hartă cu M.): Norvegiei, Baltică, Nordului, Mânecii, Mediterană, Adriatică, Egee, Neagră și Caspică.
- b.) **oceane**: Arctic și Atlantic.
- c.) **insule** (scrise pe hartă cu I. sau I-le): Islanda, Irlanda, Marea Britanie, Baleare, Corsica, Sardinia, Sicilia, Malta, Creta și Cipru.
- d.) **peninsule** (scrise pe hartă cu Pen.): Scandinaviei, Yutlanda, Iberică, Italică și Balcanică.

 Identifică pe Harta 5 tipurile de țărmuri din tabel.

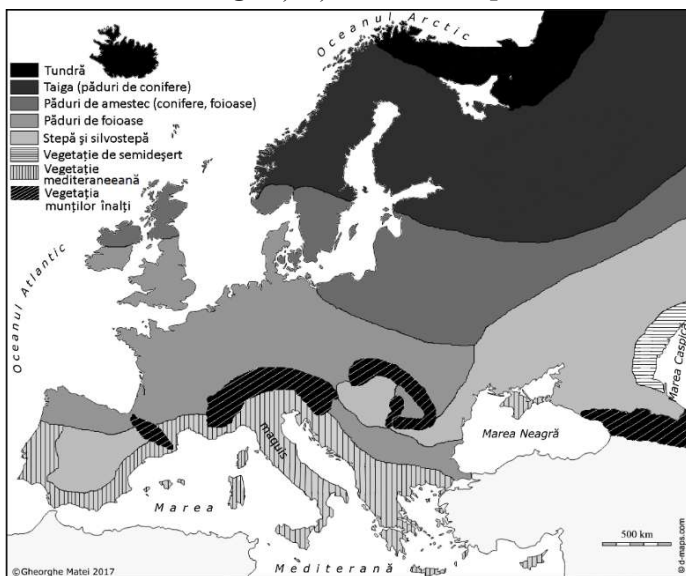
Tipul de țărm	Statul	Supranumele statului
țărm cu fiorduri	Norvegia	„Țara fiordurilor”
țărm cu poldere	Țările de Jos	„Țara polderelor”
țărm cu rias	Spania	–
țărm dalmatic	Croația / Dalmația	–
țărm cu limane și lagune	România, Polonia	–

4. Relieful Europei

 Identifică unitățile de relief din tabel (denumirile scrise cu *italic* nu se regăsesc pe hartă) pe Harta 6a + Harta 6b.

Statul	Unitățile de relief
Spania	Munții Pirinei, Munții Cantabrici, Munții Iberici; Meseta; Câmpia Aragonului, Câmpia Andaluziei
Franța	Munții Alpi, Munții Jura, Munții Vosgi, Masivul Central; Câmpia Parisului, Câmpia Loirei, Câmpia Aquitaniei
Regatul Unit	Munții Penini, Munții Scoției, Munții Cambrieni; Câmpia Londrei
Germania	Munții Alpi, Munții Harz, Masivul Renan; Podișul Bavariei; Câmpia Europei de Nord
Austria	Munții Alpi; Câmpia Vienei
Cehia	Podișul Boemiei
Polonia	Podișul Malopolska; Câmpia Europei de Nord
Italia	Munții Alpi, Munții Apenini; Câmpia Padului
Norvegia + Suedia	Munții Alpii Scandinaviei

6. Vegetația și solurile Europei

Harta 8: Vegetația Europei

Identifică pe Harta 8 tipurile de vegetație din tabel.

Statul	Tipul de vegetație	Clasa / tipurile de soluri
Franța	pădure de foioase	luvisoluri și cambisoluri
Norvegia + Suedia + Finlanda	tundră taiga (sau pădurea de conifere)	soluri negre de tundră spodisoluri / podzoluri
Federația Rusă	tundră taiga (sau pădurea de conifere)	soluri negre de tundră spodisoluri / podzoluri
Ungaria	stepă	cernisoluri/cernoziomuri
Grecia + Italia	vegetație mediteraneană	terra rossa

În statele din sudul Europei se dezvoltă o vegetație specifică, veșnic verde: *maquis*, *garriga*, *frigana* etc. (Franța, Italia, Spania, Grecia etc.).

1. Râurile României (pe hartă)

 Urmărește cu creionul în mână pe Harta 11, Harta 12, Harta 13 și Harta 14 traseul râurilor României (de la izvor până la vărsare).

 Identifică râurile din **grupa de vest** pe Harta 11.

Grupa de râuri	Râul principal	Afluenții
grupa de vest (cu râurile colectate de Tisa în Ungaria și Serbia)	Tisa	–
	Someș	Someșul Mare și Someșul Mic
	Barcău	–
	Crișul Repede	–
	Crișul Negru	–
	Crișul Alb	–
	Mureș	Târnava Mică și Târnava Mare
Bega	–	

 Identifică râurile din **grupa de sud** pe Harta 12.

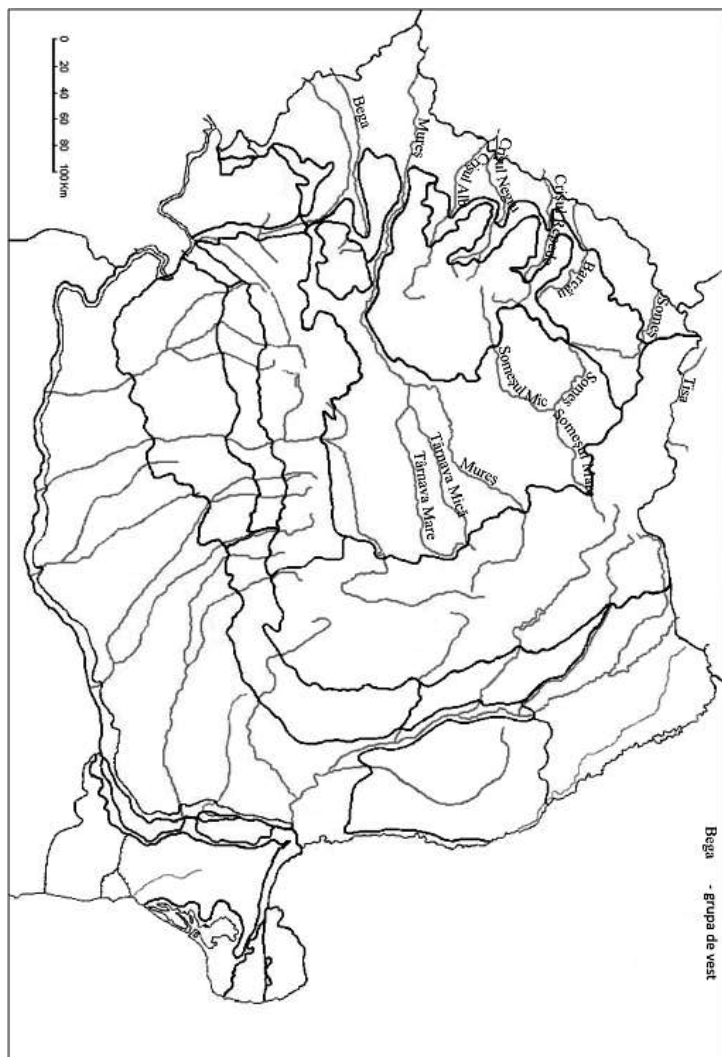
Grupa de râuri	Râul principal	Afluenții
grupa de sud (râurile se varsă direct în Dunăre)	Timiș	–
	Cerna	–
	Jiu	Motru și Gilort
	Olt	Cibin, Lotru și Olteț
	Vedea	Teleorman
	Argeș	Dâmbovița
	Ialomița	Prahova
Călmățui	–	

 Identifică râurile din **grupa de est** pe Harta 13.

Grupa de râuri	Râul principal	Afluenții
grupa de est (cu râurile adunate de Siret și Prut)	Siret	Suceava, Moldova, Bistrița, Trotuș, Buzău și Bârlad
	Prut	Jijia

 Identifică râurile din **grupa râurilor dobrogene** pe Harta 14.

Grupa de râuri	Râul principal	Afluenții
grupa râurilor dobrogene	Casimcea	–
	Dunărea	Chilia, Sulina și Sfântu Gheorghe

Harta 11: Râurile României – grupa de vest

2. Orașele-reședință de județ din România (pe hartă)

Cele 42 de orașe-reședință de județ ale României se pot grupa după mai multe criterii. Ele sunt grupate, în hărțile de mai jos, pe unități majore de relief: Podișul Moldovei + Podișul Dobrogei, Subcarpații + Carpații, Depresiunea Colinară a Transilvaniei, Câmpia Română și Dealurile de Vest + Câmpia de Vest.

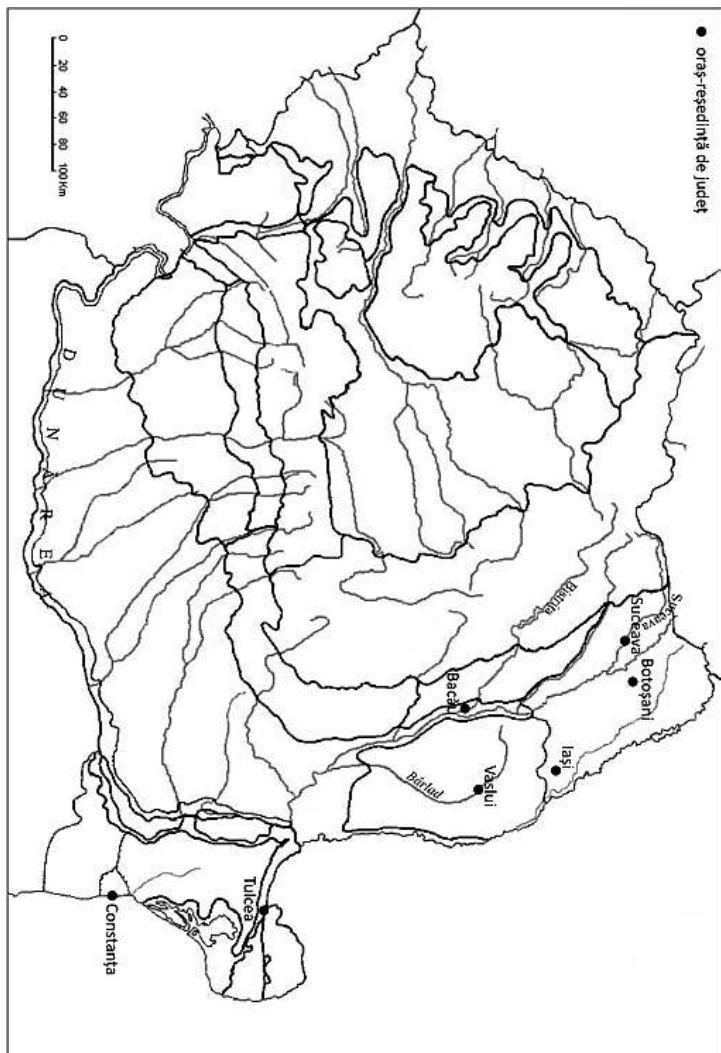
Completează spațiile libere cu orașele-reședință de județ din **Podișul Moldovei** și **Podișul Dobrogei** (Harta 16) ținând cont și de râul pe care se află situate.

Nr. crt.	Unitatea majoră de relief	Orașul-reședință de județ	Râul pe care se află situat
1.	Podișul Moldovei	Botoșani	–
2.			Suceava
3.			–
4.			Bârlad
5.			Bistrița
1.	Podișul Dobrogei		–
2.			Dunărea

Completează spațiile libere cu orașele-reședință de județ din **Subcarpații** și **Carpații** (Harta 17) ținând cont și de râul pe care se află situate.

Nr. crt.	Unitatea majoră de relief	Orașul-reședință de județ	Râul pe care se află situat	
1.	Subcarpații		Bistrița	
2.			Olt	
3.			Jiu	
1.	Carpații	Carpații Orientali	Olt	
2.			Olt	
3.			–	
4.		Carpații Occidentali		–
5.				Mureș

Harta 16: Orașele-reședință de județ din Podișul Moldovei și Podișul Dobrogei

care s-a format relieful, altitudinii, gradul de fragmentare, **trepte de relief, tipuri genetice de relief, orientarea culmilor și a văilor principale**, dispunerea depresiunilor, alte aspecte specifice ale reliefului.

Nota 2: Punctajul complet va fi acordat numai dacă cele trei deosebiri vor fi prezentate comparativ și nu separat.

Nota 3: Nu este necesară precizarea numelor unităților de relief. Se poate face referire la unitățile de relief respective cu literele cu care sunt marcate pe hartă. **6 puncte**

a.) Treptele de relief corespund unor trepte de înălțime: **câmpie** (0-200 m), **deal** și **podiuș** (200-800 / 1.000 m) și **munte** (peste 800 / 1.000 m). Există și abateri de la aceste valori.

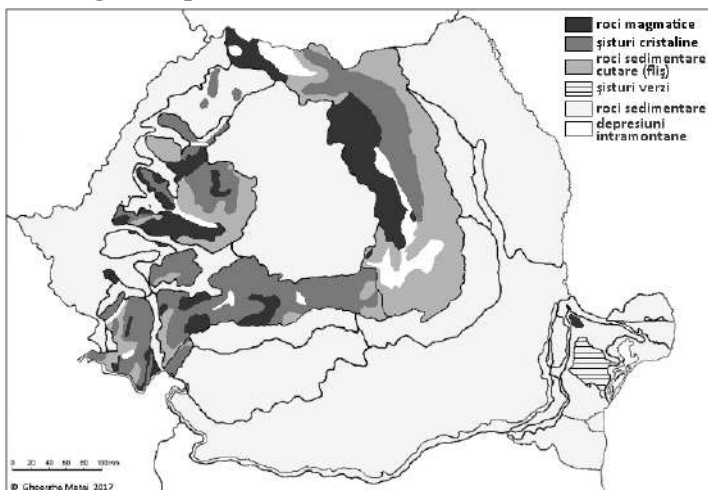
Cel mai ușor de identificat cărei trepte de relief îi aparține o anumită unitate de relief este desigur denumirea acelei unități de relief (cu excepția Subcarpaților, care intră în treapta dealurilor (vezi și tabelul de la pag. 56-57).

Dacă vei avea de comparat, de exemplu, **relieful** unității marcate, pe hartă, cu litera **X** (Subcarpații Moldovei) și **relieful** unității marcate, pe hartă, cu litera **Y** (Câmpia Olteniei), poți scrie o diferență între relieful celor două unități de relief astfel: *Unitatea de relief marcată, pe hartă, cu litera X aparține treptei dealurilor, iar unitatea de relief marcată, pe hartă, cu litera Y aparține treptei câmpiilor.* (vei primi **2 puncte**)

b.) Modul de formare a unităților de relief este diferit. Câteva unități / subunități de relief s-au format în timpul unor *orogeneze* (perioade de formare a munților - *oros* = munte -), în timp ce majoritatea dintre ele s-au format prin depunerea sedimentelor aduse de către râuri în foste lacuri sau mări (*sedimentare*).

Modul de formare	Orogeneza	Unitatea / subunitatea de relief
Încreșterea / cutarea scoarței terestre	caledoniană (cea mai veche)	Podiușul Casimcei
	hercinică	Munții Măcinului
	alpină (cea mai nouă)	Carpații
		Podiușul Mehedinți

d.) Categoriile / tipuri de roci

Harta 24: Tipurile de roci / alcătuirea petrografică / geologică

🔍 Identifică unitățile / subunitățile de relief în care se regăsesc categoriile / tipurile de roci din tabel pe Harta 24.

Unitatea / subunitatea de relief	Categoria / tipul de rocă
Grupa nordică a Carpaților Orientali + Grupa centrală a Carpaților Orientali	<i>trei fâșii paralele de roci</i> : roci vulcanice (magmatice) [în vest], șisturi cristaline [în centru] și roci sedimentare cutate (fliș) [în est]
Grupa sudică a Carpaților Orientali	roci sedimentare cutate (fliș)
Grupa Bucegi, Grupa Făgăraș, Grupa Parâng, Grupa Retezat-Godeanu și Munții Banatului	șisturi cristaline (predominant)
Munții Apuseni	„mozaic petrografic”: șisturi cristaline, roci vulcanice și roci sedimentare cutate (fliș)
Subcarpații	roci sedimentare <i>cutate</i> (nisipuri, pietrișuri, argile, marne, gresii, conglomerate)

5. Marea Neagră

- este o mare de tip continental;
- are țărmurile puțin crestate;
- are marea redusă (8-12 cm);
- nu are curenți verticali;
- lipsa curenților verticali determină formarea a două straturi de apă suprapuse, cu caracteristici diferite:

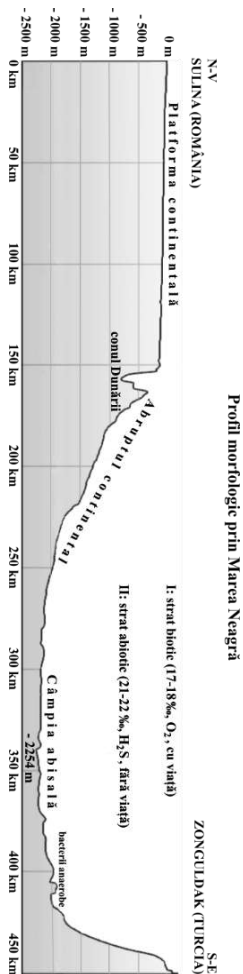
– primul strat (**I**): la suprafață, până la 200 m adâncime, cu oxigen dizolvat (O_2), biotic (cu viață), cu salinitatea de 17-18 ‰, mai dulce decât stratul de dedesubt;

– al doilea strat (**II**): în adâncime, dincolo de 200 m, cu gaze otrăvitoare - hidrogen sulfurat (H_2S), abiotic (**fără viață**, doar bacterii anaerobe care trăiesc în lipsa oxigenului), cu salinitatea de 21-22 ‰, mai sărat decât stratul de deasupra;

- lipsa curenților verticali face ca cele două straturi de apă să nu se amestece, să nu se aerisească;
- are adâncimea maximă de 2.254 m

(Google Earth Pro);

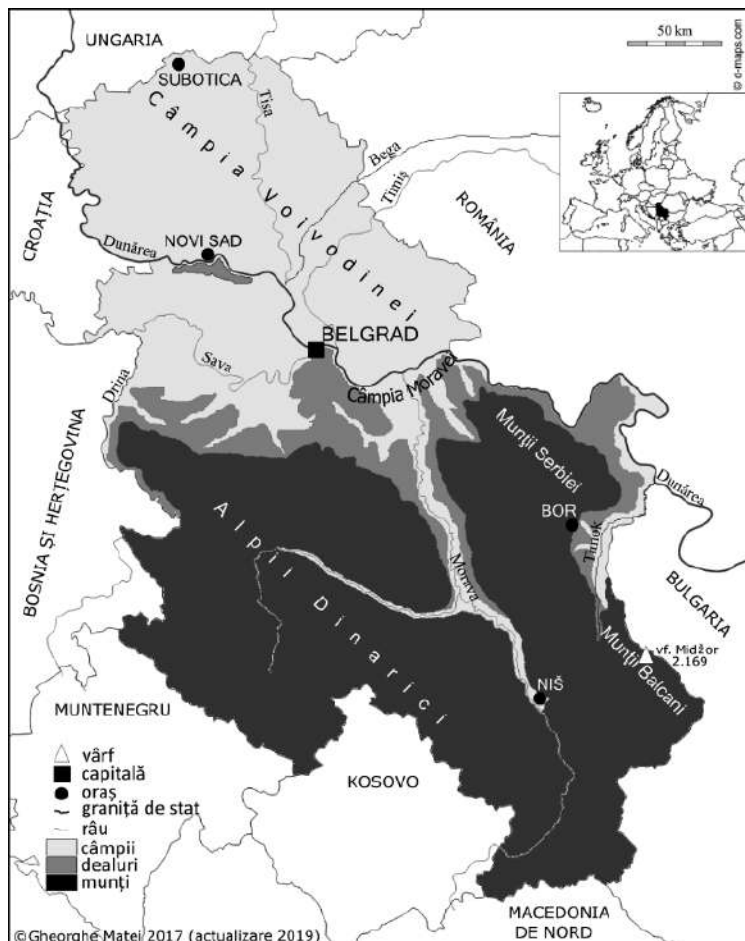
- are doi curenți complementari în dreptul strâmtoării Bosfor: unul, de descărcare a apelor, la suprafață, din Marea Neagră spre Marea Mediterană, și altul, de compensare, în adâncime, în sens invers, din Marea Neagră în Marea Mediterană;
- specificul de faună este dat de prezența sturionilor (morunul, nisetrul, păstruga, cega și viza);

Sursa: Google Earth Pro

- are bilanțul apei pozitiv (+), aportul de apă din precipitații și din râuri fiind mai mare decât pierderile de apă prin evaporare;
- importanța economică a Mării Negre: transporturi maritime, pescuit, turism, hidrocarburi (petrol și gaze naturale).

4. Serbia

Harta 32: Serbia

 Identifică pe Harta 34 elementele geografice ale Ungariei din tabel.

Elementul geografic

state vecine	România, Croația, Slovenia, Slovacia și Austria (membri UE); Serbia și Ucraina
unități de relief	Munții Matra, Munții Bükk, Munții Bakony, Câmpia Tisei / Câmpia Panonică, Câmpia Mică
tip de climă	temperat-continentală
cursuri de apă / artere hidrografice	Dunărea, Tisa, Drava
lac	Balaton (tectonic)
tip de vegetație	stepă (pustă) și silvostepă
clasă / tip de sol	cernisoluri / cernoziomuri
orașe	BUDAPESTA, Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr

7. Austria

 Identifică pe Harta 35 elementele geografice ale Austriei din tabel.

Elementul geografic

state vecine	Germania, Italia, Slovenia, Slovacia, Ungaria și Cehia (membri UE); Elveția și Liechtenstein
unități de relief	Munții Alpi, Câmpia Vienei (parte din Câmpia Panonică)
cursuri de apă / artere hidrografice	Dunărea, Drava
orașe	VIENA, Graz, Linz, Salzburg, Innsbruck

Exerciții⁴

A. Scrie răspunsurile corecte⁵ care completează afirmațiile de mai jos:

1. Câmpia întinsă din nordul Poloniei se numește ...
2. Cel mai mare oraș european, ca număr de locuitor, se numește ...
3. Vulcani activi și calotă de gheață există în statul numit ...
4. Vegetația de stepă (pustă) este specifică statului numit ...
5. Aglomerația urbană Rin-Ruhr se găsește în statul numit ...
6. Munții Matra se află pe teritoriul statului numit ...
7. Podișul Podolic se află pe teritoriul statului numit ...
8. Lacul tectonic Balaton se găsește în statul numit ...
9. Câmpia Voivodinei (parte a Câmpiei Panonice) se află în statul numit ...
10. Portul maritim Anvers (Antwerpen) se află în statul numit ...
11. Munții Ural și fluviul Volga se află pe teritoriul statului numit ...
12. Vârful Mont Blanc se află la granița dintre Italia și statul numit ...
13. Câmpia Panonică se află, în cea mai mare parte, în statul numit ...
14. Aglomerația urbană Randstad-Holland se află pe teritoriul statului numit ...
15. Râul Bâc, afluent de dreapta al Nistrului, străbate orașul-capitală numit ...
16. Câmpia Niprului se află în statul numit ...
17. Câmpia Moravei se află în statul numit ...
18. Câmpia Tisei se află în statul numit ...
19. Munții Pirin și Munții Rila se află în statul numit ...
20. Munții Balcani (Stara Planina) se află pe teritoriul statului numit ...
21. Portul Rotterdam se află în statul numit ...
22. Versantul estic al Alpilor Scandinaviei se află pe teritoriul statului numit ...
23. Versantul sudic al Munților Pirinei se găsește pe teritoriul statului numit ...
24. Vegetația de tip frigana (maquis) este specifică în statul numit ...
25. O câmpie de origine fluvio-glaciară (cu morene) se află, alături de Germania, în nordul statului întins și vecin numit ...

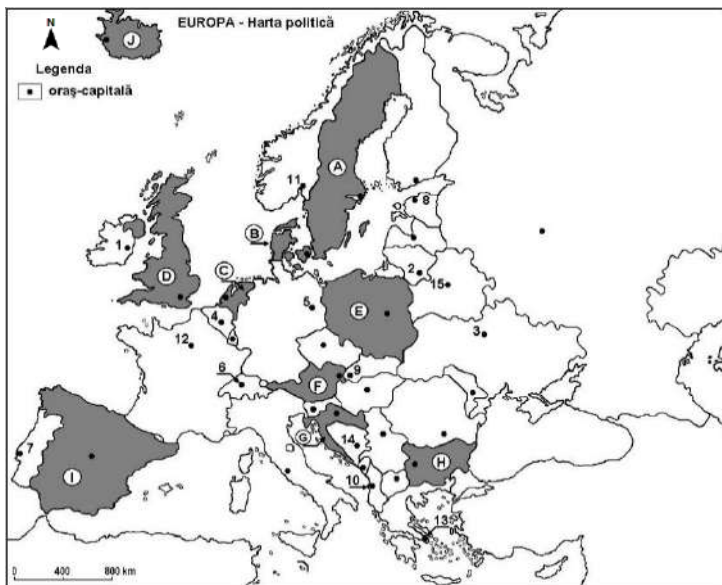
⁴ Pentru rezolvarea acestor exerciții folosește Harta politică a Europei și Harta fizică a României.

⁵ Vezi „Răspunsuri”, de la pag. 124.

Testul de antrenament 1

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Harta de mai sus se referă la subiectul I A – D. Pe hartă sunt marcate state cu litere și orașe-capitală cu numere.

A. Precizați:

1. numele statului marcat, pe hartă, cu litera E;
2. numele orașului-capitală marcat, pe hartă, cu numărul 7.

4 puncte

B. Scrieți, pe foaia de examen, răspunsurile corecte care completează afirmațiile de mai jos:

1. Orașul-capitală marcat, pe hartă, cu numărul 5 se numește ...
2. Fluviul Dunărea străbate orașul-capitală marcat, pe hartă, cu numărul ...

3. Statul marcat, pe hartă, cu litera B se numește ... **6 puncte**

C. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos:

Barem de evaluare și de notare - Testul de antrenament 1

SUBIECTUL I (30 de puncte)

A. Se acordă câte 2p pentru fiecare răspuns corect:

1. E – Polonia; 2. 7 – Lisabona.

4 puncte

B. Se acordă câte 2p pentru fiecare răspuns corect:

1. Berlin; 2. 9; 3. Danemarca.

6 puncte

C. Se acordă câte 2p pentru fiecare răspuns corect:

1. b; 2. d; 3. a; 4. b; 5. d.

10 puncte

D. Se acordă câte 2p pentru fiecare deosebire corect formulată între clima Spaniei și clima Islandei.

Pentru fiecare răspuns parțial corect/incomplet se acordă 1p⁹. *De exemplu, în situația în care candidatul precizează, „În statul marcat, pe hartă, cu litera I se înregistrează precipitații mai mari cantitativ comparativ cu statul marcat, pe hartă, cu litera J, unde precipitațiile sunt mai reduse”, dar nu precizează concret valoarea precipitațiilor, se acorda 1p.*

1. În funcție de așezarea geografică latitudinală a celor două state, *radiația solară globală* este mai mare în statul marcat, pe hartă, cu litera I (peste 120 kcal/cm²/an) decât în statul marcat, pe hartă, cu litera J (sub 120 kcal/cm²/an).

2. În statul marcat, pe hartă, cu litera I bat *Vânturile* de vest și Sirocco, iar în statul marcat, pe hartă, cu litera J bat *Vânturile* polare.

3. *Clima* în statul marcat, pe hartă, cu litera I este mediteraneeană (în sud-est), temperat-continentală (în centru) și temperat-oceanică (în nord-vest), iar clima în statul marcat, pe hartă, cu litera J este subpolară.

E. 1. Se acordă câte 1p pentru fiecare stat corect precizat: Croația, Bosnia și Herțegovina (sau pentru oricare alte două state corect precizate) – 2p;

2. Se acordă 2p pentru o cauză corect prezentată. Pentru răspuns parțial corect/incomplet se acordă 1p¹⁰. *În situația în care candidatul precizează, de exemplu, doar relief montan înalt / climă mai rece / întindere mare a statelor (sau oricare altă cauză), fără însă a prezenta cauza complet, se acordă 1p.*

⁹ Precizare introdusă de CNPEE la începutul anului 2021.

¹⁰ Precizare introdusă de CNPEE la începutul anului 2021.